

Polonistyka końca świata

**Edukacja literacka
wobec wyzwań
współczesności**

Maciej Michalski

Polonistyka końca świata

**Edukacja literacka
wobec wyzwań
współczesności**

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2022

Recenzent
prof. dr hab. Adam Regiewicz

Redaktor Wydawnictwa
Michał Staniszewski

Opracowanie indeksu
Mateusz Michalski

Projekt okładki i stron tytułowych
Jan Rutka

Skład i łamanie
Mariusz Szewczyk

Publikacja sfinansowana ze środków
Prodziekana ds. Nauki i Współpracy Międzynarodowej
Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-329-5

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Wstęp	9
-----------------	---

Część I

Próba diagnozy – współczesne kryzysy

Próba diagnozy – wyzwania współczesności	19
Kryzys wspólnoty	19
Kryzys środowiska	26
Kryzys poznawczy	28
Wnioski	34
Próba diagnozy – uczniowie i studenci	35
Próba diagnozy – skutki pandemii	44
Próba diagnozy – szkoła i edukacja literacka	52
Kryzys szkolnictwa	54
Złudzenie sprawczości	58
Edukacja polonistyczna – „programowy” punkt wyjścia	63
Osmotyczny (protoakademicki/transmisyjny) charakter podstawy	65
Etnocentryzm i kwestie tożsamości	69
„Wiedzocentryzm”	75
Literaturocentryzm	79
Edukacja literaturą oraz dla literatury i dla literaturoznawstwa	81
Kanon lektur	84
Tragizm, nieszczęścia, porażki	85
Antropocentryzm	88
-centryzmy i inne -izmy, czyli iluzja kompletności i kontroli	89

Retrotopia edukacyjna	91
Miejsce retoryki	94
Wnioski	97
Próba diagnozy: po co nam dziś literatura oraz literaturoznawstwo?	98
Trudności z odpowiedzią	100
Do czego (prawdopodobnie) literatura nie służy	109
Przeciw literaturze i literaturoznawstwu	113
Współczesne użycia literatury	122
Wnioski	128

Część II Propozycje rozwiązań

Wstępne założenia	133
Dlaczego język polski?	139
Z czego (częściowo) zrezygnować	145
Edukacja literacka bez literatury?	146
„Farewell, miss Iza, farewell”, czyli co zrobić z klasyką literatury?	147
Edukacja literacka bez literaturoznawstwa?	153
Gatunki jak modi egzystencji/antropologiczne	155
Narracja, fabuła, fikcja	161
Stylistyka i figury myśli, czyli metonimia, metafora, ironia i symbol	163
Dobór tekstów	165
Narracje personalne	166
Teksty niefikcyjne i nieliterackie	169
Fragment	171
Ramy edukacji polonistycznej	172
Wiedza	174
Aktualność	176
Postantropocentryzm	177
Pluralizm: perspektyw, kultur, przekonań	181
Tematy, doświadczenia i kategorie interdyscyplinarne	185
Doświadczenia trudne	186
Umiejętności	188
Nauka krytycznego myślenia	189

Pułapki myślenia, błędy, bezmyślność	194
Nauka krytycznego myślenia w edukacji literackiej	201
Interpretacja	205
Interpretacja jako sposób bycia (we wspólnocie)	206
Praca tekstem	208
Pluralizm – poetyk, metod, odczytań, dyscyplin	210
Kompetencje społeczne	212
Kształtowanie wrażliwości i otwartości	212
Kształtowanie odporności	218
Lekcja (z) psychologii	220
Lekcja (z) filozofii	222
Komizm, czyli „przyśmiewanie sobie rzeczywistości”	223
Interpretacja i pisanie jako kształtowanie <i>resilience</i>	226
Współczesny nauczyciel	228
Podstawa programowa – propozycja	230
Wstępne założenia	231
Projekt podstawy programowej	233
Propozycja egzaminów	241
Zakończenie: próbować!	245
Bibliografia	247
Indeks osób	265
Nota edytorska	271